

מראה מקומות, שיעור מאת הג"ר מאיר קפלן שליט"א

ערובין צה: - בענין המוצא תפילין בשבת

1. משנה עירובין צה., וז"ל, "המוצא תפילין מכניסן זוג זוג ר"ג אומר שנים שנים."

ובגמ' שם צה: - צו., וז"ל, "רבן גמליאל אומר שנים שנים: מאי קסבר אי קסבר שבת זמן תפילין הוא זוג אחד אין טפי לא ואי קסבר שבת לאו זמן תפילין הוא ומשום הצלה דרך מלבוש שרו ליה רבנן אפילו טפי נמי וכו', הכא בשבת זמן תפילין קמיפלגי דת"ק סבר שבת זמן תפילין הוא ורבן גמליאל סבר שבת לאו זמן תפילין הוא ואיבעית אימא דכ"ע שבת זמן תפילין הוא והכא במצות צריכות כוונה קמיפלגי ת"ק סבר לצאת בעי כוונה ורבן גמליאל סבר לא בעי כוונה ואיבעית אימא דכ"ע לצאת לא בעי כוונה והכא לעבור משום בל תוסיף קמיפלגי דתנא קמא סבר לעבור משום בל תוסיף לא בעי כוונה ורבן גמליאל סבר לעבור משום בל תוסיף בעי כוונה ואיבעית אימא אי דסבירא לן דשבת זמן תפילין דכ"ע לא לעבור בעי כוונה ולא לצאת בעי כוונה והכא בלעבור שלא בזמנו קמיפלגי תנא קמא סבר לא בעי כוונה ורבן גמליאל סבר לעבור שלא בזמנו בעי כוונה אי הכי לרבי מאיר זוג אחד נמי לא ועוד הישן בשמיני בסוכה ילקה אלא מחורתא כדשנינן מעיקרא."

2. וברש"י שם, וז"ל,

ונראה לי דהכי גרסינן תנא קמא סבר מצות אין צריכות כוונה ולכולי עלמא תכשיט הן הלכך כיון דלענין מפיך ידי חובתיה נפיק בלא כונה לענין בל תוסיף נמי אף על גב דלא מכוין להו למצוה איכא בל תוסיף כיון דזמן תפילין הוא ור"ג סבר צריכות כוונה לצאת ידי חובתו הלכך בבל תוסיף נמי לא עבר עד דמיכוין למצוה: ואיבעית אימא. לענין לצאת כולי עלמא לא פליגי דידי חובתיה נפיק אע"ג דלא איכוון ולענין בל תוסיף פליגי לת"ק כי הכי דלענין מפיך נפיק לענין בל תוסיף נמי עבר ולרבן גמליאל אי לא מכווין למצוה לא עבר: ואיבעית אימא אי סבירא לן. דלכ"ע שבת זמן תפילין לא לעבור ולא לצאת בעי כוונה ואיכא בל תוסיף אלא שבת לאו זמן תפילין הוא ובהא פליגי דת"ק סבר שלא בזמנו נמי אפי' בלא כוונה מצוה היא ותוספת עמה ולרבן גמליאל שלא בזמנו ואינו מתכוין אין כאן רמז מצוה ואין כאן תוספת: זוג א' נמי לא. דיש כאן תוספת שמוסיף שבת על החול למצות תפילין: ועוד הישן בשמיני בסוכה ילקה. דמוסיף שמיני על השביעי ואנן מיתב יתבינן בשמיני בספק שביעי לכתחלה אלא שלא בזמנו בלא כוונה לאו תוספת הוא ולהכי שרינן דאי שמיני הוא לא מכווין למצות סוכה: מחורתא כדשנינן מעיקרא. בשבת זמן ולא זמן תפילין הוא קא מיפלגי."

"תנא קמא סבר שבת זמן תפילין הוא. ומשום הצלה לא מישרו ביה טפי מן המצוה דלאו תכשיט ניהו וכל שכן דכיון דזמן תפילין הוא ואיכא בל תוסיף אתי איסור בל תוסיף ומשוי להו עליה כמשאוי: ר"ג סבר לאו זמן תפילין הוא. והיינו טעמא דשרו ליה רבנן להצלה משום דתכשיט הוא הלכך כל כמה דהוה תכשיט שרי ומשום בל תוסיף ליכא הכא דאין כאן מצות תפילין כלל אלא כשאר מלבוש בעלמא: איבעית אימא דכ"ע שבת זמן תפילין הוא. ודכולי עלמא אינה תכשיט ובמצות צריכות כוונה קא מיפלגי: ת"ק סבר מצות צריכות כוונה. שהעושה מצוה צריך שיכוין בה הלכך זוג אחד אין טפי לא דאי מכוין למצוה איכא בל תוסיף בחד ואי לא מכוין למצוה תרוייהו משאוי ניהו ואין כאן מצוה: ורבן גמליאל סבר מצות אין צריכות כוונה. הלכך מצוה איכא בל תוסיף ליכא דאין עובר על בל תוסיף אא"כ נתכוון למצוה וזה לא נתכוון ובכל חד אמרי האי למצוה ולבי מגמגם לומר דכיון דלאו תכשיט ניהו נהי דבל תוסיף ליכא איסור שבת מיהא לא פקע והא ליכא למימר דלכולי עלמא תכשיט הם דאם כן לתנא קמא אמאי אסור לא ליכוין ולא ליתסר וליכא למימר נמי דלתנא קמא לא הוה תכשיט ולרבן גמליאל הוה תכשיט דאם כן לוקי פלוגתייהו בהכי ועוד היינו פלוגתא דלעיל דזמן ולא זמן

3. שולחן ערוך אורח חיים סימן ש"א סעיף מ"ב, וז"ל, "המוצא תפילין בשבת בבזיון, במקום שאין משתמרים, אם יש סכנה שגזרו שלא להניח תפילין, מכסן והולך

לו. ואם אין סכנה, אם יש בהם רצועות שבכך ניכר שהם תפילין ולא קמיעות והן קשורות שיכול ללבשן, מכניסן זוג זוג דרך לבישה עד שיכניסן כולם.".

4. מגן אברהם סימן ש"א סקנ"ד, וז"ל, " זוג זוג - הקשה בתו"ט כיון דק"ל דשבת לאו זמן תפילין א"כ יכניס ב' זוגות בבת אחת דלא עבר על בל תוסיף כיון דלאו זמניה הוא כדאית' בגמ' עכ"ל, וצ"ל כיון דאנן לא בקיאינן לכוין המקום כמ"ש סי' ל"ד ואם יניח שלא במקומו יהי' משאוי לכן לא יניח אלא זוג א' ועמ"ש ססי' תרנ"א, ורש"א כ' דאפי' למ"ד שבת לאו זמן תפילין הוא אסור ללבוש יותר מזוג א' דלא שרי ליה יותר ממלבושו בחול כדאי' בגמ' וכ"כ הר"ן והא דאוקימנ' כמ"ד שבת זמן תפילין הוא משום דמתנני' ר"מ הוא דס"ל כן ע"ש. אבל אשה אסורה להכניסה, ואע"ג דקיימא לן דמותר לצאת בשק [ד]מפני שהרועים רגילים לצאת בהם מקרי מלבוש לכל אדם שאני נשים שהן עם בפ"ע (שבת סב.) ולכן נ"ל שאם יצא בטלית המצוייצת חייבת חטאת, אבל דבר שהוא מלבוש גמור לאיש מותרת אשה לצאת בו, ועי' בי"ד סי' קפ"ב, משא"כ טבעת לא מקרי מלבוש גמור."

5. עונג יום טוב סימן י"ט (מופיע באתר)

6. משנה ברורה סימן ש"א ס"ק קנ"ח, וז"ל, "זוג זוג-ר"ל תפילין אחד של יד על היד וכן אחד של ראש על הראש מכניס עד מקום המשתמר וחולץ ואח"כ חוזר ומכניס באופן זה זוג אחר ואף דק"ל שבת לאו זמן תפילין הוא מ"מ כדרך שהוא לובש בחול לאו בכלל משוי הוא אלא תכשיט ועל בל תוסיף אינו עובר כיון דאינו מכוין בלבישתו לשם מצוה."

7. מנחת חינוך שי"ג אות י"ד, וז"ל, "ונראה לענ"ד אם נועל מנעל האסור ביום הכיפורים כגון של עור, חוץ מה שעובר איסור דנעילת הסנדל אם יצא בו ברשות הרבים חייב חטאת, דלאו מלבוש הוא אלא משאוי לפי סברת רש"י בעירובין צ"ה ע"ב ד"ה תנא קמא, דלמאן דאמר שבת זמן תפילין הוא אם לובש יותר מזוג אע"ג דהוי תכשיט מ"מ כיון דעובר על בל תוסיף אתי איסור בל תוסיף ומשווי עליו כמשאוי, ובשאגת אריה סוף סי' מ"א לפלג בדברי רש"י הנ"ל, א"כ חזינן דהאיסור משווי כמשאוי, א"כ הכא נמי כיון דנעילת הסנדל אסור, לא מבעיא להסוברים דהוא איסור תורה בודאי חשוב כמשאוי, אלא אפילו למאן דאמר דהוא דרבנן אפשר דגם איסור דרבנן כיון דאסרו לא הוי מלבוש והוא משאוי, א"כ אסור לצאת במנעל כזה ביום הכיפורים וחייבים עליו כעל משאוי גמור. על כן יש להזהיר מאוד להמון שחוץ שעוברים באיסור נעילת הסנדל עוד הולכים במקומות שאסור להוציא והוא איסור גמור, ולא הבאתי בכור הבחינה."

8. מגיד משנה פרק ז' מהלכות לולב הלכה ז' (מופיע באתר)

9. אבי עזרי הלכות ממרים (מופיע באתר)